

OMÓWIENIA I RECENZJE

Frithjof Bergmann, Stella Friedland, *Neue Arbeit kompakt*, Arbor Verlag, Freiamt 2007 – recenzja Magdaleny Kotnis

Jedną z najznamienszych publikacji prof. Frithjofa Bergmana jest książka pt. „*Neue Arbeit kompakt*”, która jest próbą zdefiniowania wizji przyszłego społeczeństwa, jego stylu życia. Książka ukazała się w roku 2007, jednak na polskim rynku jeszcze nie doczekaliśmy się jej tłumaczenia. W języku polskim tytuł książki brzmi „Nowa Praca”.

Frithjof Bergmann jest filozofem na Uniwersytecie Michigan oraz założycielem nowego ruchu o nazwie Nowa Praca (*Neue Arbeit*). Na podstawie doświadczeń oraz spostrzeżeń podczas wieloletnich podróży do krajów Europy wschodniej w roku 1984, w mieście Michigan, powołał pierwsze Centrum Nowej Pracy. Od tego czasu aktywnie wspiera inicjatywy tworzenia centrów nowej pracy w innych krajach. W Polsce pierwszą organizacją w nurcie Nowa Praca jest stowarzyszenie NANK, które powstało we wrześniu 2012 roku dzięki współpracy Frithjofa Bergmana i szczecińskiego środowiska naukowego. Bergmann jest autorem wielu książek z dziedziny ekonomii, polityki oraz kultury.

Książka „*Neue Arbeit kompakt*” jest próbą kontestacji społecznej, która neguje globalizację gospodarczą, wszechobecną „pogoń za pracą”, system wynagradzania, marazm i niezadowolenie społeczne. Autor podejmuje się próby teoretycznego określenia kierunku rozwoju i sposobu życia społeczeństwa XXI wieku. W książce Bergmann podkreśla konieczności życia w symbiozie z naturą oraz wykonywania pracy, która pomaga w samo-realizacji każdego z nas.

Ideą przewodnią publikacji jest uświadomienie czytelnikowi, że to co daje ludziom szczęście to praca, ale tylko taka praca, którą dana osoba tak naprawdę, naprawdę chce wykonywać. Autor we wstępie przekornie podaje jednak w wątpliwość możliwość wykonywania pracy, którą tak naprawdę chcemy wykonywać, a koniecznością pokrycia kosztów współczesnego życia. Jednak w kolejnych rozdziałach Bergmann przedstawia koncepcję rozumienia pojęć oraz organizacji stylu życia w nurcie Nowej Pracy.

W pierwszej części książki autor wskazuje na dyskryminację człowieka w procesie industrializacji, automatyzacji oraz komputeryzacji gospodarki światowej. Taka sytuacja spowoduje, że w następnych latach kolejne miliony ludzi zostaną bez pracy. Procesy globalizacji gospodarki ukierunkowują pracodawców w postrzeganiu pracy jako „opłacanego zatrudnienia, które zapewnia pracownikom zaspokajanie podstawowych potrzeb”. Tak „opłacane zatrudnienie” z punktu widzenia pracodawców, z ekonomicznych powodów, powinno dążyć do minimalizacji. Autor przekornie zapytuje czytelnika: Czy takie postrzeganie pracy nie jest zgubne dla człowieka? Czy jest dużym nieszczęściem, a może nawet tragedią? Czy może powinniśmy redefiniować pojęcie pracy, uczyć nowego jej postrzegania?

Odpowiedzią na ostatnie pytanie jest próba definicji pojęcia „Nowa Praca”. Autor ujmie Nową Pracę jako kompleksową i nieco zaskakującą, która polega głównie na samowystarczalności. Nowa Praca to praca, którą człowiek realizuje przez siebie i dla siebie. Przy czym samowystarczalność w XXI wieku wielu nie polega np. na prowadzeniu gospodarstwa rolnego, ale na wykorzystaniu technologicznych możliwości w celu np. obniżenia kosztów życia. Wykorzystanie nowych technologii Bergmann określa jako *High Tech Self Providing*. Celem „Nowej Pracy” nie jest uwolnienie ludzi od pracy, ale transformowanie

pracy w takim kierunku, by człowiek czuł się wolny, mógł podejmować decyzje o sposobie życia, tego co chce robić i być za to odpowiedzialny. Bergmann uważa, że struktura pracy ulegnie strukturalnej zmianie. Jedną trzecią globalnego zatrudnienia będzie stanowić zatrudnienie w obszarze *High Tech Self Providing*. Dodatkowo, ponad 30% zatrudnionych będzie wykonywać pracę, którą „naprawdę, naprawdę będą chcieli wykonywać”.

W niezwykle sposób, spójny z potrzebami oraz trendami rozwoju społecznego, autor dostrzega możliwość tworzenia inteligentnych sieci współpracy *High Tech Self Providing*. Celem zaproponowanej sieci współpracy jest benchmarking wiedzy i technologii, wzajemne wsparcie, obniżenie kosztów życia oraz minimalizacji eksploatacji zasobów naturalnych. Łatwo zauważyć, że autor dąży do predykcji elementów i zdarzeń spójnej społeczności, świadomej ograniczeń zasobów naturalnych, wrażliwej na poziom ich eksploatacji oraz na postępującą globalizację gospodarczą.

W dalszej części książki autor przytacza skutki niedoskonałego systemu społeczno-gospodarczego oraz argumentuje konieczność wprowadzenia zmian w sposobie życia i pracy. Wskazuje na negatywne skutki zmian klimatycznych, podział społeczeństwa na biednych i bogatych oraz związane z tym zjawiskiem frustracje społeczne i terroryzm, konieczność ciągłego dofinansowywania takich obszarów jak nauka i kultura. Intrygująca jest również opinia o współczesnych menedżerach, którzy odczuwają strach przed ewentualnym możliwym innym stylem życia, spokojnym, bez adrenaliny wywołanej tempem i koniecznością osiągnięcia wyśrubowanych wyników w pracy.

Dodatkowo Bergmann odnosi się do różnic stylu życia mieszkańców b. krajów socjalistycznych i kapitalistycznych. Wskazuje na luki w samej idei socjalizmu, która nie dawała ludziom możliwości identyfikowania się z tym, co posiadają i z ograniczonymi zasobami natury. Porównując społeczność krajów kapitalistycznych autor widzi „światelko w tunelu”. Bergmann podkreśla tendencje zachowań, które ukierunkowane są na ograniczanie niepokonanej konsumpcji, poszukiwanie nowych form wspólnego życia, świadomość ekologii, silną awersję do hierarchiczności i autorytarności. Takie postawy wyznaczają kierunek kultury, którą Bergmann nazywa nurtem „Nowej Kultury”.

„Nowa Kultura” komplementarnie uzupełnia nurt „Nowej Pracy”. Dlatego dziś w wielu krajach istnieją organizacje NANK (*Neue Arbeit Neue Kultur*), które wspierają i promują styl życia jednostek świadomych swoich wyborów oraz ograniczeń zasobów naturalnych.

Dopełnieniem spójnej wizji stylu życia i pracy przedstawionej w pierwszej części książki jest część praktyczna. W drugiej części książki współautorka Stella Friedland prezentuje wywiady z osobami, z którymi Bergman współpracuje w ramach sieci „NANK”. W formie pytań i odpowiedzi czytelnik poznaje opinie innych osób na temat idei „Nowej Pracy” i „Nowej Kultury” oraz praktyczne przykłady *High Tech Self Providing*.

Autor opisuje ideę NANK w zestawieniu z obecnym systemem gospodarczym, który w wielu obszarach nie działa. Autor dostrzega nieuchronne, negatywne zmiany, szczególnie w systemie zatrudnienia i wynagrodzeń. Zmiany te już dziś powodują niezadowolenie społeczne i frustracje. Wizja postępującej globalizacji oraz pogłębiającego się bezrobocia jest impulsem do szukania nowych możliwości i rozwiązań. Autor promuje ideę NANK, która jest próbą zdefiniowania systemu minimalizacji: potrzeb, eksploatacji zasobów naturalnych oraz emisji zanieczyszczeń. Autor wyznacza kierunek rozwoju kultury, która

artykułuje cele aktywności społecznej i będzie wzmocnieniem dla nowotworzonych sieci małych wspólnot.

Niewątpliwie wspieranie minimalistycznych postaw społecznych w okresie boomu technologicznego jest dużym wyzwaniem zarówno dla autora, jak i czytelnika. Książka nasycona ideologiczną wizją przyszłego społeczeństwa jest propozycją ustrukturalizowanego i pozytywnego kierunku rozwoju jednostki. Wiele poruszanych w książce dylematów ideologicznych jest przedstawianych przez autora w formie pytań i odpowiedzi. Dla czytelnika jest to wspaniały materiał do autoanalizy oraz próby odpowiedzi na postawione pytania. Czytając książkę „Neue Arbeit kompakt” czytelnik szybko dostrzega możliwości oraz zakres identyfikacji z ideą NANK. Książka adresowana jest do świadomego czytelnika, który niejednokrotnie rozważał dylematy sensu i sposobu istnienia oraz roli jednostki w światowej gospodarce przy uwzględnieniu ograniczoności bogactw naturalnych.